

Arthur Conan
Doyle

Ztracený svět

Ztracený svět

Všechna práva vyhrazena.

*Žádná část této publikace nesmí být rozšiřována
bez písemného souhlasu nakladatele.*

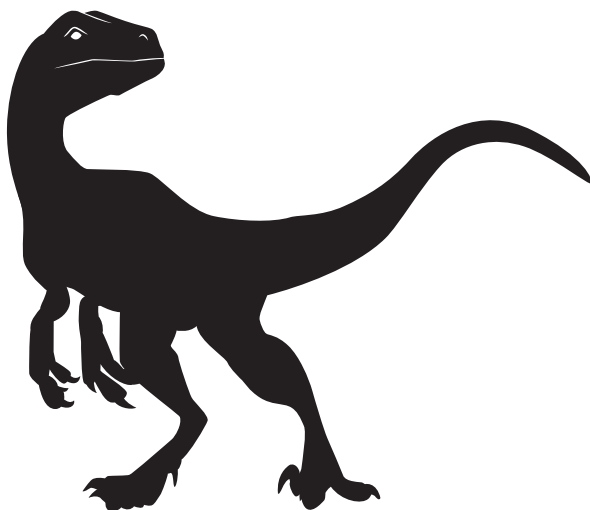
Translation © František Gel, dědicové c/o Dilia, 1971

Cover © Adéla Korbělářová, 2025

© DOBROVSKÝ s.r.o., 2025

ISBN 978-80-277-5506-6 (pdf)

Arthur Conan
Doyle

Ztracený svět

přeložil František Gel

$\frac{1}{4}$
00

OBSAH

1. Hrdinství jsou všude kolem nás	5
2. Zkuste své štěstí s profesorem Challengerem	13
3. Je to naprosto nemožná osoba	23
4. Je to prostě nej-největší věc na světě	33
5. „Protest!“	53
6. Byl jsem bič boží	69
7. Zítra mizíme v neznámu	81
8. Předsunuté hlídky neznámého světa	93
9. Kdo to mohl předvídat?	109
10. Udály se nejúžasnější věci	135
11. Jednou jsem byl hrdinou dne i já	151
12. V pralese to bylo děsné	169
13. Podívaná, na kterou nikdy nezapomenu	187
14. Skutečná vítězství	205
15. Naše oči viděly slavné divy	223
16. Mohutné finále	243

KAPITOLA PRVNÍ

Hrdinství jsou všude kolem nás

Její otec byl tak trochu podivín. Připomínal načepýřeného, rozcuhaného papouška, jenž nemá ponětí o společenské konverzaci a beztaktně mele pořád jen svou. Byl to sice dobrák od kosti, ale nedokázal myslet na nic jiného než na sebe a na své nepřilíš duchaplné nápady. Jestli bylo na světě vůbec něco, co mě mohlo přimět vyhýbat se Markétě, byla to představa, že bych jednoho dne měl takového tchána. Jsem přesvědčen, že pan Hungerton – tak se ten člověk jmenoval – v hloubi svého srdce opravdu věřil, že docházím třikrát týdně do jeho domu jen pro potěšení z jeho společnosti, a zejména proto, abych slyšel jeho názory o bimetalismu – což je národohospodářská nauka, kterou znamenitě ovládal. Na rozdíl ode mne, jenž s bídou a nouzí věděl, že bimetalismus je měnová soustava založená na dvou kovech, tedy na zlatě a stříbře.

Onoho večera, o němž zde vyprávím, jsem přes hodinu naslouchal jeho monotónnímu cvrlikání o tom, že špatná mince vytlačuje dobrou minci, že rupie ztrácí na hodnotě, že hodnota stříbra je pouze symbolická a jak to je doopravdy s ryzostí mincí ve vztahu k jejich směnitelnosti.

„Dejme tomu,“ křičel, co mu roztrěsené hlasivky stačily, „dejme tomu, že by všichni věřitelé na světě současně vypověděli všechny půjčky a trvali na okamžitém splacení. Co by se za dnešní situace stalo?“

S odpovědí jsem si vůbec nemusel lámat hlavu. Řekl jsem mu podle pravdy, že bych se v takovém případě rázem ocitl na mizině. Nato pan Hungerton dopáleně vyskočil ze židle a prohlásil, že jsem nenapravitelný vtipálek, kterému není nic svatě a s nímž nelze vést rozumnou řeč. Poté nakvašeně odešel hodit se do parády, neboť měl večer schůzi své zednářské lóže.

Konečně jsem byl s Markétou sám – a osudná chvíle na-
dešla! Po celé odpoledne mi bylo jako vojákoví, jenž čeká na
povel, který ho pošle do boje snad předem ztraceného. Naděje
na vítězství a obava z nezdaru se střídaly v mém srdci.

Seděla vedle mne a její hrdý, jemný profil se rýsoval před
rudým závěsem okna. Jak krásná byla! A přitom jak nedostup-
ná! Byli jsme přáteli, opravdu velmi dobrými přáteli; a pře-
ce jsem nikdy nedokázal překonat hranici kamarádství, jaké
jsem mohl navázat s kterýmkoliv z mých kolegů-reportérů
v redakci *Gazette*. Markéta mi byla přítelkyní dokonale upřím-
nou, dokonale přívětivou a naprosto neženskou. A já mám
instinktivní nedůvěru vůči ženám, které jsou v mé společnos-
ti příliš upřímné a sebejisté. Není to pro muže žádné dobré
znamení. Jakmile se totiž v ženě ozve skutečný milostný cit,
přidruží se k němu plachost, bázlivost a nedůvěra – dědictví
starých nedobrych časů, kdy láska byla často provázena ná-
silím. Sklopená hlava, odvrácené oči, zajímavý hlas a náznaky
obránných gest, to všechno – a nikoliv přímý, neuhýbající
pohled a upřímné odpovědi – jsou pravá znamení vášně. To
jsem poznal již za svého nedlouhého života – neboť je to
vědění zděděné po nesčíslných generacích předků, vědění,
kterému říkáme instinkt.

Markéta byla vrchovatě obdařena vším, co dělá ženu ženou. Občas někdo soudil, že je chladná a bezcitná, ale taková myšlenka byla takřkajíc urážkou veličenstva. Delikátně osmahlá pleť skorem orientálního zbarvení, vlasy havraní černě, velké jasné oči, plné, avšak kouzelně modelované rty – všechny znaky vášně tu byly. Ale sklíčeně jsem si uvědomoval, že se mi dosud nepodařilo rozluštit záhadu, která tu vašeň vzbudit. Ale tak či onak – ať to dopadne jakkoliv, jedno je jisté: dnes večer skončuji s nejistotou a vynutím rozhodnutí. Koneckonců nemůže udělat víc než mi dát košem a je lepší být odmítnutým nápadníkem než přijatým bratrem.

Tak daleko jsem dospěl v myšlenkách a právě jsem se chystal přerušit dlouhé trpné mlčení, když ke mně obrátila dvojici tmavých kritických očí a potřesením pyšné hlavy mi udělila úsměvné pokárání.

„Něco mi říká, že se chystáte požádat mě o ruku, Nede. Byla bych ráda, kdybyste to neudělal, protože náš dosavadní vztah je mnohem hezčí.“

Přisunul jsem svou židli kousek blíže.

„A jak víte, že jsem vás chtěl požádat o ruku?“ otázal jsem se a mé překvapení bylo opravdové.

„Cožpak to ženy vždycky nevědí? Myslíte snad, že se vůbec někdy stalo, aby žena byla nabídnutím k sňatku překvapena? Ale, Nede, naše přátelství bylo tak milé a příjemné! Byla by věčná škoda pokazit tak krásný vztah! Necítíte, jak skvělé to je, když mladá žena a mladý muž spolu mohou mluvit jako člověk s člověkem, jak jsme spolu mluvivali my dva?“

„To nevím, Markéto. Víte – jako člověk s člověkem mohu mluvit například s – přednostou, náčelníkem stanice.“ Nevím, proč mi přišel na mysl zrovna železničář, ale na mysl mi napochodoval a oba nás rozesmál. „Ale vůbec mě to neuspokojuje.“

Chci vás obemknout pažemi, chci cítit vaši hlavu na mé hrudi a, Markéto, tolik toužím –“

Když viděla, že se chystám předvést v praxi některé ze svých teoretických tužeb, vyskočila ze židle.

„Všechno jste pokazil, Nede,“ řekla. „Vzájemnost je tak krásná a přirozená, pokud se do toho nezapletou pocity tohoto druhu. Je to velká škoda. Cožpak se nedokážete ovládat?“

„Já jsem to nevyalezl,“ hájil jsem se. „Je to zákon přírody. Je to láska!“

„Snad je to jiné, když milují oba. Já sama jsem lásku dosud nepocítila.“

„To snad není ani možné, Markéto – vy, tak krásná a oduševnělá žena! Och, Markéto, vždyť jste přímo stvořená pro lásku! Musíte milovat!“

„Člověk musí vyčkat, až to přijde samo.“

„Ale proč mě nemůžete milovat, Markéto? Překáží vám můj zevněšek, můj vzhled nebo co?“

Trochu ji to obměkčilo. Vztáhla ke mně ruku – bylo to gesto tak gráciézní a blahosklonné – a odsunula mou hlavu. Pak se mi zadívala do očí a usmála se na mě úsměvem zcela zadumaným, zcela toužebným.

„Ne,“ řekla po chvíli, „to není důvodem. Nejste člověk ješitný, a proto vás mohu klidně ujistit, že váš vzhled není příčinou. Překážka je hlubší.“

„Nelíbí se vám můj charakter?“

Energicky přikývla hlavou.

„Čím bych to mohl napravit? Posadte se a povězte mi to. Ne, opravdu se už vás nepokusím obejmout, jestliže si sednete a povíte mi to.“

Dívala se na mě váhavě, téměř podezíravě, a její nejistota mi lahodila mnohem víc než její obvyklá bezmezná důvěra. Jak primitivně a zvířecky působí tato slova, vidíte-li je černá na

bílém! Ale koneckonců působí snad takovým dojmem jenom na mě. Tak či onak, Markéta se posadila.

„A nyní mi povězte, čím jsem to u vás prohrál.“

„Jsem zamilovaná do jiného,“ řekla.

Teď jsem ze židle vyskočil zase já.

„Není to konkrétní osoba,“ vysvětlovala, smějíc se výrazu mé tváře, „jsem zamilovaná pouze do ideálu. Dosud jsem se nesetkala s mužem, jenž by té mé představě odpovídal.“

„Povězte mi o něm. Jak vypadá?“

„Och, mohl by vyhlížet třeba přesně jako vy.“

„Je od vás hrozně milé, že jste to takhle řekla. Ale dál – co ten muž vašich snů umí, co neumím já? Stačí říct – je abstinentem, vegetariánem, letcem, teosofem, nadčlověkem? Všechno zkusím, když mi alespoň naznačíte, co by se vám líbilo.“

Zasmála se pružnosti mého charakteru. „Tak tedy v první řadě nemyslím, že by řekl to, co jste právě pověděl,“ odvětila. „Byl by to muž tvrdší, přísnější, méně ochotný přizpůsobit se vrtochu pošetilé dívky. Ale především to musí být muž schopný činu, schopný akce, muž, jenž dokáže hledět do tváře smrti a nehnout brvou – muž, jenž dosáhl velkých cílů a zažil mimořádná dobrodružství. Přitom bych nemilovala toho muže samotného, ale milovala bych slávu, které vydobyl, protože odlesk té slávy by zdobil mě. Jen si vzpomeňte na Richarda Burtona! Když čtu Burtonův životopis, který napsala jeho žena, dovedu plně pochopit její lásku. A lady Stanleyová! Četl jste báječnou poslední kapitolu knihy, kterou napsala o svém manželovi? Burton a Stanley – to je druh mužů, které žena může zbožňovat z celého srdce, aniž se poníží. Láska k takovému muži ženě neubere na důstojnosti, ba naopak: celý svět ji uctívá jako inspirátorku vznešených činů.“

Markéta se načisto rozohnila. Byla v tom svém nadšení tak krásná, že jsem málem zapomněl na svůj slib. Ale přemohl jsem touhu skoncovat s veškerou teorií a věcně jsem namítl:

„Každý z nás nemůže být Stanleyem nebo Burtonem. A kromě toho se každému z nás nenaskytne příležitost – tedy alespoň mně se nikdy nenaskytla. Kdyby se mi nějaká šance naskytla, chopil bych se jí.“

„Ale šancí je přece dostatek všude kolem vás. Znakem muže, jakého mám na mysli, je právě schopnost vytvořit si takovou příležitost. Jde za ní a nikdo mu v tom nedokáže zabránit. Nikdy jsem se s tím mužem nesečkala, a přece mám dojem, že ho tak velmi dobře znám. Hrdinství jsou všude kolem nás – a čekají na muže, který je uskuteční. Je úkolem muže konat rekovně činy – a úkolem ženy je vyhradit svou lásku jako odměnu rekově. Jen se podívejte na toho mladého Francouze, který minulého týdne vzlétl s balónem. Vál silný vítr, skoro vichřice, ale trval na tom, že bude startovat – protože start byl veřejně oznámen. Za čtyřiaadvacet hodin ho vítr odnesl na vzdálenost tisíc pět set mil a vzduchoplavec spadl uprostřed Ruska. To je typ muže, jakého mám na mysli. Pomyslete na ženu, kterou miloval, a na to, jak jí ostatní ženy musely závidět! Tak bych to chtěla! Aby mi ženy mého muže záviděly.“

„Byl bych také startoval – abych vám udělal radost.“

„Nesměl byste dělat takové věci jen proto, abych měla radost. Musel byste je dělat prostě proto, že chcete, že vám to nedá, že to odpovídá vaší povaze, proto, že muž ve vás se živelně domáhá heroického uplatnění. A povězte mi: když jste minulý měsíc popisoval neštěstí ve wiganských uhelných dolech – nemohl jste sestoupit do hořící šachty a pomáhat těm lidem – navzdory dusivému kouři?“

„Já jsem tam sfáral.“

„Vůbec jste mi o tom neřekl.“

„Nestálo to za chlubení.“

„Nevěděla jsem o tom.“ Dívala se na mě jaksi s větším zájmem. „Zachoval jste se statečně.“

„Nic jiného mi nezbývalo. Chcete-li o něčem odvést slušnou reportáž, musíte být tam, kde se to děje.“

„Jak přízemní pohnutka! Zbavujete svůj výkon veškeré romantiky. Ale bez ohledu na vaše pohnutky jsem ráda, že jste do toho dolu sestoupil.“

Podala mi ruku a učinila to tak sladce a slavnostně, že jsem se nezmohl na slova. Ale sklonil jsem se a ruku mlčky políbil.

„Patrně nejsem nic víc než pošetilá žena s dívčími vrtochy. Avšak má představa je pro mě tak reálná, že chtě nechtě musím podle ní jednat a také se podle ní chovat. Provdám-li se, chci se provdat za slavného muže.“

„A proč byste to neudělala?“ zvolal jsem. „Ženy vašeho druhu dodávají mužům sílu. Dejte mi příležitost a uvidíte, jak se jí chopím! A kromě toho – jak jste sama řekla – muži si mají příležitosti vytvořit sami a nečekat, až se jim naskytnou. Podívejte se na Cliva – byl to pouhý písař a dobyl Indii... U všech všudy, já ještě ve světě něco dokážu!“

Zasmála se mému náhlému irskému vzplanutí.

„Proč ne?“ řekla. „Máte všechno, co muž potřebuje. Mládí, zdraví, sílu, vzdělání, energii. Před chvílí mě mrzelo, že jste začal mluvit o jiném vztahu mezi námi. A teď jsem tomu ráda – tak velmi ráda – jestli to ve vás probudí touhu po velkých činech.“

„A jestli něco dokážu...?“

Její dlaň spočinula na mých rtech jako teplý samet.

„Už ani slovo, pane Nede Malone. Máte dnes noční službu a měl jste být už před půl hodinou v redakci, ale neměla jsem srdce připomenout vám to. Jednoho dne, až získáte místo ve světě, si snad o tom znovu promluvíme.“

A tak se stalo, že když jsem onoho mlhavého listopadového večera honil camberwellskou tramvaj, srdce ve mně žhnulo a mé dychtivé nitro plnilo jedině odhodláním: že nesmí uplynout jediný den, než najdu nějaký čin hodný mé vyvolené. Ale nikdo na tom širém světě nemohl v té chvíli ještě tušit neuvěřitelnou podobu, kterou ten čin na sebe vezme, ani si nedovedl představit podivnou stezku, která mě k němu povede.

Když se to vezme kolem a kolem, je docela možné, že čtenář nabude dojmu, jako by tato úvodní kapitola neměla s mým příběhem nic společného. A přece: nebýt tohoto úvodu, nebylo by ani žádného příběhu. Pravda je totiž takováto: jen tehdy, vydá-li se člověk do světa s myšlenkou, že hrdinství je všude kolem, a se srdcem, jež plane touhou chopit se první příležitosti, která se mihne na obzoru, jen tehdy je člověk s to rázem se odpoutat od všedního života a odvážit se do mystického šerosvitu čarovné země, kde se nacházejí veliká dobrodružství a veliké odměny. Tak jsem to učinil i já.

Zatím si mě představte v redakci listu *Daily Gazette*. Do dnešního dne jsem byl velmi bezvýznamnou buňkou v organismu tohoto deníku. Nyní jsem však byl prodchnut skálopevným odhodláním najít – pokud možno ještě této noci – poslání hodné mé Markéty! Usedlý čtyřicátník by snad na mém místě uvažoval, zda je Markéta bezcitná nebo sobecká, když po mně žádá, abych riskoval život pro její větší čest a slávu. O ničem takovém nepřemýšlí třiadvacetiletý milovník, zachvácený horečkou své první lásky.

KAPITOLA DRUHÁ

Zkuste své štěstí s profesorem Challengerem

Šéfredaktora našeho listu jsem měl rád od prvního dne. Jmenoval se McArdle a byl to starý, poněkud mrzutý zrzavý Skot s kulatými zády, a doufal jsem, že i on mě má rád. To se ví – skutečným pohlavárem *Gazette* byl Beaumont, ale ten žil v nadzemské atmosféře olympských výšin, odkud nemohl rozoznat nic menšího než mezinárodní krizi nebo roztržku ve vládě. Občas jsme ho vídali kráčet v osamělém majestátu do nejsvětější svatyně, do ředitelny. Hleděl nepřítomným duchem do neznáma a jeho mysl se vznášela nad Balkánem nebo nad Perským zálivem. Beaumont byl nad námi a mimo nás. Ale McArdle byl jeho pravou rukou a jeho jsme znali. Starý pán mi kývnutím hlavy odpověděl na pozdrav, když jsem vstoupil, a posunul si brýle vysoko na své plešaté čelo.

„Slyším o vás samou chválu, pane Malone,“ řekl McArdle svým přívětivým skotským nářečím.

Poděkoval jsem mu.

„Důlní neštěstí jste udělal znamenitě. A požár v Southwar-ku také. Máte skutečné vypravěčské nadání. A copak jste mi přinesl?“

„Chtěl jsem vás požádat o laskavost.“

Zřejmě jsem ho trochu polekal, neboť se začal vyhybat mému pohledu.

„Ale, ale... Oč vám jde?“

„Myslíte, pane šéfredaktore, že byste mě mohl poslat na nějakou velikou reportážní cestu? Velmi bych se vynasnažil, abych úkol splnil a posílal vám kloudné materiály.“

„Jaký druh reportáže máte na mysli, pane Malone?“

„Tedy... pane šéfredaktore, chtěl bych podniknout něco, co je spojeno s dobrodružstvím a s nebezpečím. Čím obtížnější by to bylo, tím víc by mi to vyhovovalo.“

„Zřejmě chcete mermomocí přijít o život.“

„Chci svůj život ospravedlnit, pane šéfredaktore.“

„Jejda, jejda, pane Malone, to je jaksi velmi – velmi romantický nápad. Je mi líto, ale myslím, že doba takových podniků je tatam. Náklady spojené s výpravou reportéra do dálných krajů bývají větší než užitek, který z toho vyplyne novinám. A to se ví, že by redakce svěřily takový úkol jen zkušenému novináři, jehož jméno by samo o sobě upoutalo pozornost čtenářstva. Velké bílé skvrny na mapě světa mizí a pro romantiku už není nikde místo. Ale moment – počkat!“ dodal šéfredaktor a znenadání se usmál. „Ty bílé skvrny na mapách mi něco připomněly. Neměl byste chuť odhalit podvodníka – moderního barona Prášila – a zesměšnit ho? Usvědčit lháře ze lží! Človíčku, to by bylo ono! Co tomu říkáte?“

„Udělám cokoli – kdekoli – nejsem vybíravý.“

McArdle se na několik minut pohřížil do zadumaného mlčení.

„Nevím, nevím, zda by se vám podařilo navázat s tím člověkem přátelský nebo alespoň společenský styk,“ řekl šéfredaktor nakonec. „Ale zdá se mi, že máte zvláštní dar získávat si lidi – nevím, je-li to tím, že se umíte vžít do mentality jiných

lidí, nebo je to snad živočišný magnetismus, mladistvá vitalita nebo co já vím, ale pociťuji to i na sobě.“

„Jste velmi laskav, pane šéfredaktore.“

„Tak proč byste nezkusil štěstí s profesorem Challengerem?“

Musím přiznat, že ve mně hrklo, a patrně to na mně bylo i znát.

„S profesorem Challengerem?“ zvolal jsem. „Není to ten slavný zoolog, co málem přizabil Blundella z *Telegrafu*?“

Šéfredaktor se ironicky pousmál.

„Vadí vám to? Neřekl jste, že hledáte dobrodružství?“

„Riziko patří k věci, pane šéfredaktore,“ odpověděl jsem.

„Je to tak. Nemyslím, že by byl vždycky tak divoký. Spíše předpokládám, že Blundell zvolil nevýhodnou dobu, nebo začal hovor nevhodným způsobem. Ale Challenger je případ jako dělaný pro vás, a *Gazette* by se věc hodila.“

„Opravdu o něm nic nevím,“ řekl jsem. „Pamatuji si jeho jméno jen v souvislosti s přelíčením, když byl před soudem pro napadení Blundella.“

„Základní data vám mohu poskytnout, pane Malone. Vedu profesora v patrnosti už delší dobu.“ Šéfredaktor vytáhl ze zásuvky arch papíru. „Zde mám jeho stručný životopis. Povím vám to ve zkratce:

Challenger George Edward. Narozen v Largsu, Skotsko, 1863. *Školní vzdělání*: střední škola Largs, univerzita Edinburgh. *Zaměstnání*: roku 1892 přijat jako vědecký pracovník do Britského muzea, roku 1893 přednosta oddělení srovnávací antropologie. Téhož roku dal výpověď – po prudké výměně dopisů. Získal Craystonovu medaili za zoologický výzkum. Zahraniční člen společností – má toho tady hromadu – aspoň na dva prsty drobného tisku – Belgická společnost, Americká akademie věd, La Plata a tak dále a tak dále. Bývalý předseda Paleontologické společnosti. Oddělení H Britského sdružení

a tak podobně a tak podobně! *Práce vydané tiskem*: 1. Knihy: ‚*Několik postřehů o řadách kalmuckých lebek*‘, ‚*Nárys vývoje obratlovců*‘. 2. Četná pojednání časopisecká, mezi nimi stať ‚*Základní omyl weissmannismu*‘, která vyvolala prudké diskuse na zoologickém kongresu ve Vídni. *Záliby*: turistika, alpinismus. *Adresa*: Enmore Park, Kensington, Londýn W. Tady to máte, vezměte si to s sebou. A to by bylo pro dnešek všechno.“

Strčil jsem papír do kapsy.

„Ještě okamžik, prosím, pane šéfredaktore,“ řekl jsem, když jsem viděl, že je ke mně McArdeleova hlava obrácená růžovou pleší a nikoli zarudlou tvář. „Není mi zcela jasné, proč mám s tím pánem udělat interview. Co provedl? Nebo co udělal?“

Namísto lysiny na mě zase koukala tvář.

„Před dvěma roky jel do Jižní Ameriky. Sám a sám. Podnikl výpravu na vlastní pěst. Loni se vrátil. Není sporu, že v Jižní Americe skutečně byl, ale odmítl říct, kde tam byl. Jenom mlhavě líčil, co zažil a našel, ale kdosi v tom začal vrtat a Challenger přestal mluvit a stáhl se jako šnek do svého domečku. Buď přišel na něco úžasného –, nebo je to lhář, jakého svět neviděl. Osobně si spíš myslím, že lže. Ukazoval sice nějaké pošramocené snímky, ale jsou to prý podvodné fotomontáže. Nakonec už byl – a je dosud – tak netýkavý, že tluče na potkání každého, kdo se ho na něco opováží zeptat, a reportéry prostě shazuje ze schodů. Podle mého názoru je Challenger nebezpečný šílenec trpící slavomamem a utkvělou představou, že je velký vědec. Tolik tedy o vašem budoucím svěřenci, pane Malone. A teď se seberte a jděte si rozmyslet, co byste z něho vypáčil. Jste dost veliký, abyste se o sebe mohl postarat. A koneckonců – co se vám může stát? Podle zákona o odpovědnosti zaměstnavatele jste přece pojištěn proti úrazu, že ano?“

Šklebící se tvář znovu vystřídal růžový ovál, lemovaný zrzavým chmýřím: audience byla u konce.

Došel jsem k budově, která hostí klub s podivným jménem – *Klub divochů* – ale nevešel jsem dovnitř. Postál jsem hodnou chvíli u zábradlí terasy a zadumaně koukal na hnědou, mastnou hladinu Temže. Vždycky mi to myslí nejlépe a nejpříčetněji pod širým nebem. Vytáhl jsem z kapsy životopis profesora Challengeera a při světle pouliční lampy jsem si jej znovu přečetl. A pak – jako bych dostal vnuknutí. Z toho, co mi bylo řečeno, jasně vysvítalo, že bych se jako novinář k tomu hádavému podivínovi nikdy nedostal. Ale i ten zestručněný životopis uváděl jeho vědecké spory, což mohlo znamenat jenom jedno: že profesor Challenger je v oboru vědy fanatik. Je přece docela možné, že fanatismus je jeho slabinou – nekrytým místem obrany, jíž se obklopil. Umínil jsem si, že to zkusím.

Vešel jsem do klubu. Bylo těsně po jedenácté hodině a velká společenská místnost byla už téměř plná, ačkoliv ještě nebyla špičková doba klubovního života. Můj pohled spočinul na vytáhlém, hubeném muži, jenž seděl v klubovce u krbu. Když jsem si k němu přitáhl židli, obrátil se ke mně, trochu nemotorně, jak se vždy pohyboval. Toto byl člověk, kterého jsem potřeboval – nikoho lepšího mi přízeň osudu nemohla v tuto chvíli přihrát. Byl to Henry, Tarp Henry, redaktor přírodovědeckého časopisu *Nature*, huběnou zdánlivě kožený, ale ve skutečnosti dobrák od kosti, jak jsme věděli všichni, kdo ho blíže znali. Bez okolků jsem vypleskl otázku:

„Co víte o profesoru Challengeerovi?“

„O Challengeerovi?“ svažtil brvy, jak to dělají vědci na znamení odmítavé kritiky. „Challenger – to je ten člověk, který se vrátil z Jižní Ameriky s jakousi cestovatelskou latinou.“

„Co vyprávěl?“

„Ále, byl to čirý nesmysl o jakýchsi podivných zvířatech, která prý objevil. Myslím, že to později odvolal a že se stáhl do soukromí. Tak či onak, už o tom nemluví. Svého času poskytl

interview Reuterově tiskové kanceláři, ale byl z toho takový povyk, až i jemu svitlo, že nepochodil. Byla to ošklivá aféra. Našlo se sice několik málo lidí, kteří byli ochotni brát ho vážně, ale i jim se brzy zprotivil.“

„Čím?“

„Svou nesnesitelnou hrubostí a nemožným chováním. K jeho přívržencům zpočátku patřil například chudák starý Wadley ze Zoologického ústavu. Wadley mu napsal, že by považoval za osobní potěšení, kdyby profesor Challenger přišel na příští zasedání ústavu. Challengerovu odpověď na toto zdvořilé pozvání prostě nelze ve slušné společnosti opakovat.“

„Neříkejte!“

„Velmi, ale velmi zmírněná verze odpovědi by zněla asi takto: ‚Profesor Challenger by považoval za osobní potěšení, kdyby šel pan předseda Wadley ke všem čertům.‘“

„Pane na nebi!“

„Přesně totéž asi řekl starý Wadley. Pamatuju si, jak na té schůzi bědoval: ‚Za padesát let styku s vědci se mi ještě nestalo...‘ Starý pán z toho byl načisto zničený.“

„Máte kromě toho o Challengerovi ještě něco?“

„Tedy – sám víte, že jsem bakteriolog. Žiju v mikroskopu, tedy v devětsetkrát zvětšeném světě. Nemohu se tedy chlubit, že bych bral vážně na vědomí něco, co mohu rozeznat pouhým okem. Jsem hraničář z krajní meze poznatelná a nejsem ve své kůži, když musím opustit studovnu a dostávám se do styku s vámi tady, se spolkem ohromných, neotesaných, habánských stvoření. Jsem příliš vzdálen tomuto světu, než abych znal nebo roznášel drby, ale přece jen jsem v učených disputacích něco o Challengerovi zaslechl, protože Challenger patří k lidem, které prostě nemůže nikdo přehlédnout. Je chytrý jako opice – je jako baterie vrchovatě nabitá silou a vitalitou, ale zároveň je to hádavý, zlomyslný skřet s hromadou výstředních

koníčků – a navíc člověk bez morálních zábran. Zašel dokonce tak daleko, že zfalšoval fotografie, aby podepřel své báchorky o Jižní Americe.“

„Říkáte, že má koníčky. Na kterém se prohání nejvíc?“

„Má těch koníčků milion, ale v poslední době si osedlal – vlastně si zasedl na Weissmanna a vývoj. Pokud vím, způsobil tím ve Vídni pustou výtržnost.“

„Mohl byste mi říct, oč šlo?“

„Zpaměti to přesně nevím, ale projevy přednesené na sjezdu vyšly tiskem. Máme je v redakci. Chtěl byste se na ně podívat?“

„Právě jsem vás chtěl o to poprosit. Mám s tím člověkem udělat interview a potřebuju vědět, kudy na něho. Jste opravdu hrozně hodný, že mi chcete trochu pomoci. Jestli není příliš pozdě, šel bych rovnou s vámi.“

O půl hodiny později jsem seděl v redakci časopisu *Nature*. Na stole přede mnou ležela tlustá kniha, otevřená tam, kde začínal článek s titulem *Weissmann versus Darwin* a s podtitulky *Ostré protesty ve Vídni a Rušné rokování*. Jelikož byla má vědecká výchova poněkud zanedbána, nebyl jsem s to rozpoznat celou podstatu sporu, ale i mně bylo zřejmé, že anglický profesor hájil své stanovisko velmi agresivním způsobem a dokonale namíchl své kontinentální kolegy. Na první pohled jsem našel tři poznámky v závorkách: *Odpor v sále, Povyk a Hromadné protesty předsedovi*. Pokud jde o vlastní text článku – bylo to sice vysázené latinkou, ale tím to haslo. Byla to pro mě učiněná španělská vesnice. Nebo ještě spíš čínská vesnice.

„Nemohl byste mi to laskavě přeložit do angličtiny?“ poprosil jsem zkroušeně.

„Ale vždyť to je překlad do angličtiny.“

„V tom případě to tedy raději zkusím s čínským originálem.“

„Musím uznat, že pro laika je to skutečně poněkud záhadné pojednání.“

„Úplně by mi stačilo, kdybych v tom našel aspoň jedinou šťavnatou větu, která by dala nějaký lidský smysl. Ano – tady vidím něco, co by mi mohlo pomoci. Mám mlhavý dojem, že té větě rozumím. Opíšu si ji. Poslouží mi jako prostředek k navázání styku se strašlivým profesorem.“

„Mohu pro vás udělat ještě něco dalšího?“

„Prosím ano. Chci mu napsat. Kdybych ten dopis mohl sestavit zde u vás a uvést adresu vaší redakce, dodalo by to mému psaní vážnost.“

„Zajisté – a než bychom se nadáli, už by se Challenger přihnul a udělal nám z redakce kůlničku na dříví.“

„Ne, nebojte se. Ukážu vám to psaní a uvidíte, že neobsahuje ani jediné slovo do pranice.“

„Dobrá – tamhle je můj psací stůl a má židle. Také tam najdete dopisní papír. Ale předložíte mi dopis k cenzuře, než ho odešlete.“

Dalo mi to fušku, ale – i když se nerad sám chválím, musím říct, že psaní nedopadlo špatně. Přečetl jsem dopis kritickému bakteriologovi hlasem, v němž se chvěla pýcha na výrobek mých rukou a ducha. Dopis zněl:

„Slovutný pane profesore! Jako skromný, bezvýznamný ctitel přírodních věd jsem vždy s největším zaujetím sledoval Vaše dohady, pokud jde o rozdíly mezi Darwinem a Weissmannem. Nedávno se mi dostalo možnosti osvěžit paměť opětovnou četbou...“

„Zatracený lháři!“ podotkl Tarp Henry.

„... opětovnou četbou Vašeho mistrného projevu ve Vídni. Váš jasný, přesvědčivý a obdivuhodný referát zajisté představuje konečné řešení problému. Nicméně obsahuje větu:

„Rozhořčeně protestuji proti drzému a veskrz dogmatickému tvrzení, že každá jednotka zárodečné plazmy, že každý plazmon je mikrokosmos nadaný souhrnem všech činitelů, utvářených řadami generací. Nepřejete si – s ohledem na další výzkumy – upřesnit citovaný výrok? Nedomníváte se, že jste nadměrně zdůraznil zmíněnou podrobnost? Předpokládaje Vaše laskavé svolení, dovoluji si Vás požádat o rozhovor, neboť mi na otázce plazmonu velmi záleží a mám k problému náměty, jež bych mohl rozvést pouze v osobním rozhovoru. Doufám, že se mi dostane té cti a že mě laskavě přijmete pozítří (ve středu) v jedenáct hodin dopoledne.

Zůstávám, vážený pane profesore, v hluboké úctě Vám oddaný

Edward D. Malone

Co tomu říkáte?“ zeptal jsem se vítězoslavně.

„Tak tedy – snese-li to vaše svědomí...“

„Svědomí mě dosud nikdy nenechalo na holičkách.“

„Ale co míníte podniknout?“

„Především se k němu chci dostat. Až budu v jeho pracovně, snad mě osvítí nápad, co dál. Je docela možné, že půjdu až do krajnosti a přiznám se mu. Jestli umí brát věci sportovně, hodí ručník do ringu.“

„Je mnohem pravděpodobnější, že nehodí ručník, ale vás – a ne do ringu, ale ze schodů. Měl byste tam jít v brnění nebo s kuklou a v chráničích hokejového brankáře. Dobrou noc! Odpověď zde můžete mít ve středu ráno, pokud se mu vůbec uráčí odpovědět vám. Je to násilnický, nebezpečný a hádavý ztřeštěnec. Každý, kdo se s ním dostal do styku, ho nenávidí. Je pro legraci studentům, pokud si troufají něco si s ním začít. Myslím, že by pro vás bylo lepší, kdyby se vám ten člověk vůbec neozval.“

KAPITOLA TŘETÍ

Je to naprosto nemožná osoba

Ani obávám mého přítele, ani jeho nadějším nebylo souzeno, aby se splnily. Když jsem ve středu ráno zašel do jeho redakce, čekalo tam na mě psaní s poštovním razítkem West Kensington a s mým jménem na obálce. Načmárané písmo připomínalo plot z ostnatého drátu. Obsah dopisu zněl takto:

Pane, dostal jsem Váš dopis, v němž prohlašujete, že se zastáváte mých názorů, ačkoliv si nejsem vědom, že bych potřeboval nějakého zastání od Vás nebo od kohokoliv jiného. Odvážil jste se v souvislosti s mým prohlášením o darwinismu užít slova ‚dohady‘. Chci Vás upozornit, že označit mé vědecké poznatky slovem ‚dohady‘ je krajně urážlivé. Ostatek Vašeho dopisu mě však přesvědčuje, že Váš prohrěšek vyplynul spíše z nevzdělanosti a beztaktnosti než z potouchlosti, takže jsem ochoten přimhouřit oko. Citujete větu vytrženou z mé přednášky a zřejmě si s ní nevíte rady. Domníval jsem se, že jenom zakrnělý mozek tupce není s to pochopit, oč jde, ale potřebuje-li věta skutečně obširnější vysvětlení, souhlasím s Vaším návrhem a přijmu

Vás v uvedené hodině, ačkoliv mně jsou návštěvníci a návštěvy všeho druhu z celé duše odporní. Pokud jde o Vás předpoklad, že bych svůj názor pozměnil, chci Vás předem varovat, že není mým zvykem měnit něco poté, co jsem po zralé úvaze vyslovil svůj poznatek. Až přijдете, ukážete laskavě tuto obálku mému sluhovi Austinovi, jelikož je jeho povinností chránit mě před vlezlými dotěrnými padouchy, kteří si říkají „novináři“.

S úctou George Edward Challenger

Tak zněl dopis, který jsem přečetl Tarpovi Henrymu, jenž přišel do redakce tak brzy právě proto, aby zvěděl, jak jsem dopadl. Henry se omezil na jedinou větu: „Slyšel jsem,“ řekl, „že v lékárnách teď prodávají na boule a na modřiny cosi lepšího než octan hlinitý.“ Někteří lidé mají roztodivný smysl pro humor.

Bylo téměř půl jedenácté, když jsem dostal Challengerův dopis, ale taxík mě dovezl na místo určení včas. Zastavili jsme před impozantní budovou. K domovním dveřím vedlo zastřešené schodiště, za okny splývaly těžké záclony a všechno dohromady nasvědčovalo, že hrozný profesor je velmi zámožný muž. Dveře mi otevřel divný snědý hubeňour neurčitého věku. Oblečen byl do kabátu, jaký nosívali lodivodové, a na nohou měl kožené škorně. Později jsem zjistil, že je to Challengerův šofér, jenž zastává funkci dveřníka v přečastých intervalech mezi útekem jednoho sluhy a nástupem druhého. Sušinka si mě prohlédl zkoumavým pohledem světle modrých očí od hlavy k patám.

„Očekáván?“ zeptal se mě.

„Jsem pozván.“

„Dopis máte?“

Podal jsem mu obálku.

„Dobrá.“

Nabyl jsem dojmu, že ten člověk toho vůbec moc nenamluví. Následoval jsem ho dlouhou předsíní, ale daleko jsem nedošel. Znenadání mě zastavila drobná paní, jež vyšla z nějakých dveří. (Později jsem seznal, že to jsou dveře jídelny.) Žena byla pohledná, temperamentní, tmavooká, typu spíše francouzského než anglického.

„Okamžik,“ řekla. „Můžete počkat, Austine. Vstupte, pane – tudy, prosím. Smím se vás zeptat, zda jste se s mým manželem už někdy sešel?“

„Nikoliv, madame. Ještě jsem neměl tu čest.“

„V tom případě se vám už předem omlouvám. Musím vám říct, že můj muž je nemožná osoba – naprosto nemožná. Teď to tedy víte, a budete-li to mít na mysli, snáze mu jeho vystupování prominete.“

„Jste nesmírně ohleduplná, madame.“

„Rozpoznáte-li, že se chystá použít násilí, rychle odejděte. Nesnažte se mu to rozmlouvat. Mnoho lidí už při takových pokusech přišlo k úrazu. Pak je z toho veřejný skandál a já i všichni ostatní se ocitáme v trapné situaci. Asi se nemýlím, že s ním chcete mluvit o Jižní Americe?“

Dámě jsem nemohl lhát.

„Ouvej! To je nejnebezpečnější námět. Neuvěříte mu ani slovo z toho, co vám poví, a vůbec se vám nebudu divit. Ale neříkejte mu to, protože by se rozběsnil k nepřítčnosti. Předstírejte, že mu věříte, pak snad u něho pochodíte. Nezapomínejte, že on sám tomu všemu věří. O tom vůbec nepochybuje. Poctivějšího člověka byste nenašel na celém světě. A teď už neotálejte – mohl by pojmout podezření. Začne-li být nebezpečný – míním opravdu nebezpečný – zazvoňte a snažte se držet si ho od těla, dokud nepřijdu. Zpravidla jsem s to zvládnout ho, i když rádí nejvíc.“

S těmito povzbudivými slovy mě dáma odevzdala mlčenlivému Austinovi, jenž tu za naší krátké rozmluvy stál jako bronzová socha diskrétnosti. Austin mě odvedl na konec chodby. Jemné zaťukání na dveře, z pokoje odpověď, jako když zatroubí dopálený býk – a já se ocitl tváří v tvář profesorovi.

Seděl v otáčivém křesle za velkým stolem pokrytým knihami, mapami a diagramy. Když jsem vstoupil, otočil se s židlí čelem ke mně. Překvapením jsem málem vyjekl. Byl jsem připraven na něco mimořádného, ale nikoliv na osobnost tak drtivou. Jeho rozměry člověku vyrazily dech – jeho rozměry a jeho impozantní zjev. Hlavu měl obrovskou, největší, jakou jsem kdy viděl nad lidským trupem. Kdybych si zkusil nasadit jeho klobouk, určitě by mi spadl až na ramena. Tvář a vousy mi jaksí připomínaly reliéfy znázorňující asyrské býky, jenže tvář byla životná, kypící zdravím, a plnovous, tak černý, že málem modral, nebyl zastřižený, ale splýval mu široce až na hrud. Vlasy měl divné, vpředu přilípnuté k lebce tak, že se mu jen jeden pramen vinul obloukovitě po masivním čele. Modrošedé oči hleděly zpod velkých černých chomáčů velmi jasně, velmi kriticky a velmi pánovitě. Nad stolem bylo dále vidět jeho široká ramena, hrudník jak šifonér a dvě obrovské ruce porostlé černými chlupy. Toto všechno – a pak ještě tuří hlas, burácející a rachotivý, tvořilo můj první dojem z pověstného profesora Challengeera.

„No tak?“ řekl a díval se na mě upřeně a nerudně. „Co je?“

Musím – řekl jsem si – ještě aspoň chvíli švindlovat, jak jsem si umínil, jinak bude rázem po rozhovoru. To mi bylo jasné.

„Byl jste, pane profesore, tak velmi laskav a dovolil mi přijít,“ řekl jsem pokorně a ukázal mu obálku jeho psaní.

Vzal ze stolu můj dopis a rozprostřel ho před sebou. „Ach tak, vy jste ten mladík, který nechápe prostou angličtinu, že